

Otázka: Klasické otrokářské státy

Předmět: Dějepis

Přidal(a): zdivek

Periodizace dějin, stručná charakteristika jednotlivých etap vývoje, kultura, stavitelství, sochařství, písemnictví, filosofie, počátky demokracie

1. oba předhistorická: od 28. do 10. stol. př. n. l. + (temné období: 11. – 9. st př. n. l.)
2. doba archaická: od 8. do 6. stol. př. n. l., vrchol této doby byl v 8. století
3. doba klasická: 5. – 4. stol. př. n. l., přináší vrchol, rozkvět Athén
4. doba helénismu (pozdní doba řecká): 3. – 1. stol. př. n. l.

Doba předhistorická (2800 - 1000 př. n. l.)

Egejská oblast – nejstarší oblast Evropské civilizace, vliv z Malé Asie

Tři kulturní oblasti:

1) Kykladské ostrovy

v Egejském moři, přistěhovalci z Malé Asie, mořeplavba

obchodní styky s Egyptem, Malou Asií, zbytkem Egejské o.

2) Kréta - Minojská kultura:

^^viz.

bájný král Minoa - manželka porodila netvora Minotaura → Labyrint, zabit athénským hrdinou Théseem (pomoc Ariadny Minojské)

lineární písmo A, B - doposud nerozluštěno

posvátné zvíře - býk - viz. foinická dcera Europa byla ve formě býka unesena Diem

Paláce - správní a hospodářská střediska („palácové hospodářství“)

Dálkový obchod - Kyklady, Egypt, Kypr, Malá Asie

- Období prvních paláců (2000 př. n. l.)

Knossos, Faistos, Mallia, Zakro → palácové hospodářství ^^ (palác = správní a hospodářské středisko, centrální sklad zemědělských zásob, říše nebyla úplně centralizována - pouze jednotlivé paláce)

1700 př. n. l. → zničeno přírodní katastrofou (zemětřesení?)

- Období druhých paláců → největší rozkvět

silní na moři - loďstvo

dobyty řeckým kmenem Achájů (mykénští Řekové) - kolem 1350 př. n. l.

3) pevninské Řecko

jižní část Balkánského poloostrova, původní obyvatelé - zemědělci (Kréta)

→ nové kmeny (osídlování Egejské o. od 2000 př. n. l., Achájové, Dórové, Iónové)

2000 př. n. l. - vnik indoevropských kmenů (Achájů) - rozklad původního rodového zřízení → zničena vyspělejší Heladská kultura

(zpomalení vývoje - Kréta předstihla pevninské Řecko) ð

- **Mykénská kultura (1500 - 1200 př. n. l.)**

jméno období podle hradu a stejnojmenného města Mykény na jihu Balkánského poloostrova

další města: Athény, Sparta, Týrins, Pylos, Théby

Lineární písmo B

Mezinárodní obchod (Kréta, Egypt, Sýrie, Kypr, Malá Asie, Itálie, Sicílie)

mykénské osady v Itálii a na Sicílii

„palácové hospodářství“

rozpad:

1) oblast zničena „mořskými národy“ (13. - 12. st. př. n. l.)

2) příchod Dóřů (severozápadní Řekové)

během mykénského období se pravděpodobně odehrála Trojská válka - Achájové vs. Troja (Nestor vs. ř. Agamemnon)

- **Homérské „temné“ období (1200 - 800 př. n. l.)**

doba vzniku Iliady a Odyssey

příchod Dóřů - na nižší úrovni než původní obyvatelstvo → úpadek (temné období)

→ splynutí s obyvatelstvem → vytváří vládnoucí vrstvy (např. Sparta)

část dříve usazených řeckých kmenů + část Dóřů → Malá Asie = „maloasijská řecká kolonizace“

(nedostatek orné půdy, mořeplavby → stěhování na ostrovy v Egejském moři a na pobřeží Malé Asie)

- doba archaická (800 - 500 př. n. l.)

vznik polis, velká kolonizace Středomoří a Černomoří, raná řecká tyranida

rozvoj obchodu, potřeba peněz → nerovnoměrnosti a majetkové rozdíly

Polis:

„městský stát“, centrum hospodářství, samospráva

pro řeky byla polis - město (jeho hmotná podstata)

- obec (ve smyslu společenství, stát)
- občané

několik stovek Polis, všeobecně velmi malá území, vlastní přísná pravidla

občan - pouze ekonomicky nezávislý muž narozen občanům městského státu

práva a povinnosti občana:

- účastnit se sněmu, hlasovat, kandidovat, volit
- obstarat si zbroj, být připraven k obraně
- ekonomická podpora Polis

státní zřízení: oligarchie, tyranida, demokracie, aristokracie

velká (druhá) řecká kolonizace ← a) přelidnění, nedostatek půdy v hornatém Řecku, b) řemeslná výroba → odbytíště

kolonizace po Egejském, Středozezemním a Černém moři -> osady = samostatné městské státy

mateřská polis = metropole

př. Sicílie - Syrakusy, Středomoří - Massalia (Marseille), Neapolis (Neapol)

důsledky kolonizace:

- dálkový obchod (z kolonií - levné obilí a suroviny/ z metropolí - řemeslné výrobky)
- kontakt s civilizacemi Předního východu
- zadlužení rolníků v metropolích (nemohli konkurovat levnému obilí) → dlužní otroctví

(zemědělská aristokracie - velké pozemky x svobodné rolnictvo - nedostatek půdy → důležitá vinná réva pouze 1 za 3 roky)

- bohatí řemeslníci a zemědělská a. → snaha o politickou moc

raná řecká tyranida:

zapsání práva (= ústupek aristokracie) → majetkový cenzus pro zastávání úřadů

schopní soudci a politici z řad ne-aristokracie ← podpora od zemědělců a řemeslníků

→ timokracie vládá majetných bez urozeného původu

někteří politici „až moc schopní“, radikální řešení → tyranida (krátké trvání, nesnášenlivost)

Sparta

Spartané - Dórové, ovládli a podřídili si původní obyvatele

nejjižnější cíp Peloponéskeho poloostrova, tzv. Lakonie

výrazně se liší od Athén (odlišný vývoj po příchodu Dóřů) →

a) kolektivní vlastnictví (půda, otroci)

b) každý plnoprávný občan Sparty - rovný přiděl → „společenská rovnost“

rozdělení obyvatel:

1. Sparťané - privilegovaní, jediní plnoprávní občané, rovnost, (pouze malá skupina), pouze válečníci
2. perioikové - „bydlící kolem“, svobodní řemeslníci, zemědělci a obchodníci
3. heiloti - nesvobodní, otroci, **původní řecké obyvatelstvo**, pracovní síla i stálé riziko (povstání)

c) vojenský způsob života - stálá pohotovost, těžkooděnci (hoplité) = nový způsob boje (Athény - falanga), přísná výchova dětí - vojenská, svěřena stát od 7 let

politické zřízení - zavedl Lykurgos → Ústava a zákony (vyvíjely se postupně)

1. oligarchie - společná vláda 2 králů (2 nejmocnější rody, dědičný rodový titul)
2. Pět úředníků/ eforů - dohlížely na krále, nevyšší úředníci
3. Rada starších - 28 starců 60+ a oba králové
4. Lidové shromáždění - pouze plnoprávní občané starší 30 let, schvalování zákonů, volba eforů, válka/mír

Sparta si válkami podrobila většinu Peloponéskeho poloostrova → **Peloponéský spolek**

Sparta byla ve spolku hegemonelem (celé území si podrobit nemohla, neudržela by ho)

Athény

poloostrov Attika, 800 př. n. l. - rodová aristokracie

Athénský občan = narozen občanům, jmenován sněmem

Cizinci trvale usazení = metoikové - řemeslníci, obchodníci; zvláštní poplatek, povinná voj. služba

politický systém:

1. nejvyšší úředníci = archonti (voleni)
2. bývalí archonti = aeropag/ aristokratická rada (dohlíželi na současné archonty)
3. Sněm (shromáždění plnoprávných o., volí úředníky, účast svobodných a plnoprávných občanů)

nedostatek půdy - rozvoj řemesel a obchodu → prohlubování sociálních a majetkových rozdílů

→ reformy (poč. 6 st. př. n. l.)

- Drakon - archont, nechal sepsat zvykové právo, velmi kruté tresty (*tzv. drakonické = přísné*)

- Solon - „první athénský básník“, archont;

a) zrušení všech dluhů (prý vykoupil ty, co upadli do otroctví), zákaz ručení za dluh osobní svobodou → zrušení dluž. otroc.

b) rozdělil občany do 4 tříd podle majetku - odstupňování jejich práv a povinností → zrovnoprávnění bohatých obch. s arist.

c) zavedl Radu 400 (později Rada 500) - protiváha Aeropagu = příkazy pro úředníky,

souzení politických zločinů

d) zavedení lidového porotního soudu - řešil odvolání proti rozhodnutí úředníků

další nepokoje, snaha o radikální řešení → zlomení moci aristokracie → tyranida (polovina 6 st. př. n. l.)

- Peisistratos - konfiskace majetku aristokracie, podpora nižších vrstev a bezzemků, podpora řemesel, umění a náboženství (rozkvět Athén)

Po něm nastoupili jeho synové - první zavražděn; druhý - Hippias - utužil svou vládu → vyhnán

→ nové reformy (konec 6 st. př. n. l.)

- Kleisthenes - odstranil rodové zřízení (poslední opora aristokracie) - zavedl územní organizaci

- 10 místních oblastí = Fýly
- 100 administrativních celků = Démos (10 démos/obcí = 1 Fýla) = samospráva, evidence občanů

nejdůležitější = Sněm

→ ostrakismus - tzv. střepinový soud, soudilo se na shromáždění

+ změna na Radu 500 (50 zástupců za každou fýlu)

→ → → základ pro první demokracii, stejná práva pro všechny svobodné, všichni svobodní ve shromáždění, někteří vybráni do Rady podle majetku (otroci stále nesvobodní)

- **doba klasická 500 - 338 př. n. l.**

válečné období, vrchol otrokářské demokracie

vrchol řecké filosofie a kultury

Řecko - perské války 490 - 449 př. n. l.

Peršané = kočovníci, usadili se v Malé Asii, rozmach za vlády Kýrose Velikého → východní soused Řecka

řecká města v Malé Asii → pod nadvládou Persie

a) povstání Maloasijských Řeků

499 - město Milétos - povstání proti Peršanům kvůli jejich přílišné podpoře foinického obchodu na úkor Řeků → postupné přidávání dalších měst + podpora Athény (Sparta odmítá)

Dáreios I. Perský - vyhlásil amnestii pro ty Řeky, kteří se vzdají → vzdali se všichni → těžká porážka Řecka

→ Persie plánuje útok na oslabené Řecko

b) první řecko-perská válka

490 - Dáreios I. vyplouvá do Řecka → úspěch (Sparta nedodala včasnou pomoc)

→ střed - bitva u Maratonu

Athény (Miltiades) vs. Persie (Dareios 1.) → Persie poražena

10 let klidu - Themistokles - buduje silné athénské loďstvo

c) druhý řecko-perská válka

po Dareiově smrti nastupuje Xerxes → příprava na výpravu do Řecka

30 států Řecka - proti-perská koalice pod velením Sparty - hájit strategické body

→ střet - 480 - bitva u Thermopyl

spolek v čele se Spartou (Leonidas) vs. Persie (Xerxes)

Leonidas se obětuje pro ústup vojska jeho část - zůstává pozadu s hrstkou vojáků; Peršané plení Attiku

→ námořní bitva u Salamin - Xerxes poražen a vrací se do Persie

následuje celkové vítězství Řecka (30 let po porážce Xerxese - Kalův mír s Persií) - doklad o hospodářské a kulturní vyspělosti

→ **vník athénského námořního spolku**

cíl - organizace bojů s Persií, Athény - hegemonem (protikladem byl Peloponéský spolek se Spartou jako hegemonem)

Peloponéské války 431 - 404 př. n. l.

Athény vs. Sparta, loďstvo x pěší vojsko, Athénský spolek vs. Peloponéský spolek

Athény - konflikt s Korintem a Megarou (peloponéský spolek) → ultimátum P. spolku → válka

požadavek v ultimátu - vyhnání Perikla = 1. stratég, úspěšný politik, jeho reformy = vrchol athénské demokracie

1) úředníci - plat → i chudí mohli do politiky

2) zavedl sociální podporu

3) stavební rozmach, př. výstavba Akropole

průběh války:

převaha Sparty → Perikles odmítá otevřít Athény pro spojence, brání jen Athény → Perikles umírá na mor

→ Kleon - podpora války (řemeslníci, obchodníci) → Níkiás - hledá mírovou cestu (bohatí, rolníci)

po 10 letech války → Níkiás získává převahu → mír (tzv. „Níkiův“) → brzy porušen

Athény vs. Sparta + Persie → vybudování loďstva, blokuje cestu Athén do Černomoří → nespokojenost a. spojenců, útěky otroků

bitva u Aigospotami → porážka Athén + Sparta nadiktovala kruté mírové podmínky

Sparta oslabena válkou → Athény + Théby vs. Sparta

Sparta se snaží získat hegemonii - neúspěch

Athény s pomocí Théb svrhávají nadvládu Sparty - vzestup Théb → Thébská hegemonie 371 - 362 př. n. l.

Epameinondas (Théby) poráží Spartu v bitvě u Leukter, po jeho smrti dochází k zhroucení hegemonie

→ krize Polis - bez hegemonu, zranitelnost - příliš velká expanze, někde vznikají federace (pokrok doby si žádal jiné zřízení, polis nesoběstačná)

- **doba helénistická 338 - 146 př. n. l**

Makedonie - na severu od Řecka

Fillipos 2. - expanzivní politika, chtěl přístup k Egejskému moři → Athény + Théby vs. Makedonie

338 přnl - bitva u Chaironeie - vítězství Fillipa - konec samostatnosti řeckých států kromě Sparty

→ vzniká Korintský spolek (federace států v čele s Makedonií → proti Persii)

F. umírá → jeho syn Alexandr Veliký vychováván Aristotelem, na trůn ve 20, byl inteligentní a měl charisma, navázal na otcovy plány dobýt Persii

1) Makedonie (Alexandr) vs. Persie (Dáreios III.) → bitva u Graniku → porážka Persie, získá Malé Asie

2) tažení do Egypta - osvobozuje jej z perské nadvlády → vítán, (založena Alexandrie - přístavní město)

3) bitva u Gaugamel - definitivní porážka Persie (Dáreios III.) → A. získává titul „král králů“

→ propustil Řeky domů a další výpravy podnikal soukromě

4) tažení do Indie (překročil řeku Indus - příliš daleko + demoralizace vojska → návrat)

jako hlavní město říše zvolil strategicky Babylon, zde umírá r. 323 bez nástupce (ovládl skoro celý dosud známý svět)

Vznik helénistických států:

boje o nadvládu mezi vojevůdci (dianochy), je jasné, že dojde k rozpadu říše

1. oddělení Egypta (Ptolemaiovci) a Sýrie (Seleukovci) → vedou spory o Makedonii
2. v Makedonii králem vnuk Antigon Jednookého - získal nástupnictví → Antigonovci → vznik 3. hel. říše
3. vznik menších helénistických států - monarchií → helénismus trvá až do r. 30 př. n. l.

mnoho států - monarchie, řecká kultura smíšená s domácími tradicemi, řečtina, postupné dobývání Římem

Kultura:

Antropomorfní božstva, Olymp

Posvátná města - Olympie, Epidauros, Delfy

Obecná řečtina

Hrdinské a didaktické eposy - Hesiodos

Lyrika - Sapfo, Pindaros, Alkaios

Divadlo - Aischylos, Euripides, Sofokles

Komedie - Aristofanes

Rétorika - Demosthénés

Dějepis - Herodotos, Thukydidés, Xenofon

Filozofie - Demokritos, Pythágoras, Thales z Milétu, Sokrates, Platón, Aristoteles, Epikuros...

Lékařství - Hippokrates

Architektura - Héřin chrám v Olympii, Apollonův chrám v Korintu, divadla

Sochařství - Myron, Polykleitos, Feidias

Malířství - nástěnné malby, krétská keramika, mykénská keramika